

АНТИБИОТИКТЕР ДЕГЕН ЭМНЕ ЖАНА АЛАРДЫ КАНДАЙ КОЛДОНУУ КЕРЕК?

7

БӨЛҮМ

Эгерде туура колдоно билсек, антибиотиктер өтө маанилүү жана пайдалуу дары болуп эсептелет. Антибиотиктер менен сульфа (сульфаниламид) дарылары **бактериядан** пайда болгон белгилүү бир инфекцияларга жана ооруларга каршы колдонулат. Кеңири таралган, белгилүү антибиотиктерге: пенициллин, тетрациклин, стрептомицин жана левомецетин (хлорамфеникол) кирет.

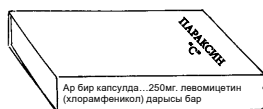
Аталган антибиотиктердин ар бири инфекциянын өзгөчө бир түрүнө жараша ар кандай таасир этет. Бардык эле антибиотиктерди колдонуунун зыяндуу жактары да бар. Бирок кээ бири башкаларына салыштырмалуу өтө коркунучтуу болот. Андыктан антибиотиктерди тандоодо жана колдонууда өтө сак болуңуз.

Антибиотиктердин түрлөрү көп. Алардын ар бири бир нече «соода белгилери» (фирмалык аталыштар) менен сатылат. Мунун өзү башаламандыкка алып келиши мүмкүн. Бирок антибиотиктердин көбү төмөнкүдөй бир нече негизги топко бөлүнөт:

антибиотиктер тобу (жалпыга белгилүү аталышы)	соода белгиси (мисалдар)	сиз жашаган аймактагы аталышы (жазып коюңуз)	төмөнкү беттерди караңыз
ПЕНИЦИЛЛИНДЕР	<i>Пен-В-К</i>	-----	351
АМПИЦИЛЛИНДЕР *	<i>Пенбритин</i>	-----	353
ТЕТРАЦИКЛИНДЕР	<i>Тетраамицин (Стрептоцид)</i>	-----	356
КО-ТРИМОКСАЗОЛ	<i>Бактрим (Бисептол)</i>	-----	358
СТРЕПТОМИЦИН ж.б.	<i>Амбистрин</i>	-----	363, 359
ЛЕВОМИЦЕТИН	<i>Хлоромецетин (Левомецетин)</i>	-----	357
ЭРИТРОМИЦИН	<i>Еритроцин</i>	-----	355
ЦЕФАЛОСПОРИНДЕР	<i>Кефлекс (Цефазолин, Цефлор)</i>	-----	359
СУЛЬФАНИЛАМИДДЕР	<i>Гантризин</i>	-----	358

Эскертүү: Ампициллин – пенициллиндин бир түрү. Бирок жөнөкөй пенициллинден айырмаланып, ал бактериянын көптөгөн түрлөрүн жок кылат.

Эгерде сиз "соода белгиси" көрсөтүлгөн жаңы антибиотик сатып алсаңыз, бирок анын кайсы топко кирерин билбесеңиз, анда анын кутучасынын (идишинин) сыртындагы майда жазууларды окуңуз. Мисалы, сизде **ПАРАКСИН "С"** деген антибиотик болсо, бирок анын ичинде эмне бар экенин билбесеңиз, анда

кутучасындагы майда жазууларды окуңуз. Ал жерде «левомецетин» (хлорамфеникол) деп жазылган. Левомецетин жөнүндө кошумча маалыматты **ЖАШЫЛ БЕТТЕРДЕН** таба аласыз (357-б.). Ал беттерде левомецетин дарысын ич келте сыяктуу өтө коркунучтуу ооруларга гана каршы колдонуу керектиги жана аны

ымыркайларга берүү өтө зыяндуу экендиги жөнүндө айтылат.

Антибиотиктин кайсы топко кирерин, кандай ооруларга каршы колдонуларын жана туура колдонуу үчүн кандай сактык чараларын аткаруу керектигин билбей туруп, аны эч качан колдонбоңуз.

7-бөлүм

Антибиотиктердин колдонулушу, дозасы (ченеми), зыяндуу жактары жана сактык чаралары жөнүндөгү маалыматты ушул китептин ЖАШЫЛ БЕТТЕРинен тапсаңыз болот. Дарынын аталышын ЖАШЫЛ БЕТТЕРдин башталышында келтирилген алиппе тизмеси боюнча издеңиз.

АНТИБИОТИКТЕРДИ КОЛДОНУУ ЭРЕЖЕЛЕРИ

1. Эгерде антибиотикти кантип жана кандай инфекцияларга каршы колдонуу керектигин так билбесеңиз, анда колдонбоңуз.

2. Сиз дарылаганы жаткан инфекцияга каршы берилүүчү антибиотикти гана колдонушуңуз керек. (Бул китептеги ооруларды мисалга алсаңыз болот.)

3. Антибиотикти колдонордун алдында анын зыяндуу жактары жана бардык сактык чаралары жөнүндө билип алганыңыз оң (ЖАШЫЛ БЕТТЕРди караңыз).

4. Антибиотиктин керектүү гана дозасын бериңиз (аны ашык да, көм да берүүгө болбойт). Дарынын дозасы адамдын оорусуна, жашына же салмагына жараша өлчөнөт.

5. Эгерде антибиотикти таблетка түрүндө ичкенде жакшы жардам берсе, анда аны сайып берүүнүн эч муктаждыгы жок. Денеге дары саюуну өтө зарыл болгондо гана колдонуңуз.

6. Антибиотикти оорудан толук айыкмайынча же ысытма басылып, инфекциянын башка белгилери тарагандан кийин да, жок дегенде 2 күн ичүү керек. (Кургак учук, макоопес сыяктуу кээ бир ооруларды дарылоону бейтаптын абалы жакшыргандан кийин да бир нече ай же жыл бою улантуу керек. Ар бир оорунун өзүнө жараша алдын алуу иш-чараларын жүргүзүү дарылоонун талабы болуп саналат.)

7. Эгерде антибиотиктин таасиринен улам тери исиркектенип кычышса, дем алуу оорлосо же башка бир терс (коркунучтуу) реакция жүрсө, анда бейтап антибиотикти ичүүнү дароо токтотуп, **андан кийин бул антибиотикти эч качан колдонбошу керек** (70-бетти караңыз).

8. **Антибиотиктерди өтө зарыл, башка айла жок болгон учурда гана колдонуңуз.** Эгерде аларды жөнү жок көп жана узакка пайдалансаңыз, алардын дарылык касиети жоголо баштайт.

АНТИБИОТИКТЕРДИН БЕЛГИЛҮҮ БИР ТҮРЛӨРҮН КОЛДОНУУ ЭРЕЖЕЛЕРИ

1. Пенициллинди же ампициллинди денеге ийне менен саюудан мурун адреналиндин (эпинефрин) ампуласын сөзсүз даярдап коюңуз. Аны менен күтүлбөгөн аллергиялык реакцияны басууга болот (70-б.).

2. Пенициллинге аллергиясы бар адамдарга эритромицин антибиотигин же сульфаниламид сыяктуу бактерияга каршы дарыларды колдонуңуз (355, 358-беттерди караңыз).

3. Пенициллин же **кең таасирлүү** башка **антибиотик** (58-бетти караңыз) менен дарыласа боло турган ооруларга тетрациклин, ампициллин же **тар таасирлүү** башка **антибиотиктерди** колдонууга болбойт. Кең таасирлүү антибиотиктер тар таасирлүү антибиотиктерден айырмаланып, бактериянын көптөгөн түрлөрүн жок кылып коюшат.

4. Левомецетинди дайыма өмүргө чоң коркунуч туудурган ич келте сыяктуу ооруларга гана колдонуңуз. Левомецетин күчтүү жана коркунучтуу дары болгондуктан, аны **эч качан** жеңил сыркоолорго колдонбоңуз, жаңы төрөлгөн балдарга да эч качан бербейиз (бала көкжөтөл менен ооруп калганда гана берүүгө болот, 313-б.).

5. Тетрациклинди же левомецетинди эч качан денеге саюуга болбойт. Аларды ичкен жакшы, анткени бул денеге ийне сайып дарылоого караганда бир кыйла пайдалуу жана коркунучсуз болуп, анча катуу оорутпайт.

6. Тетрациклинди кош бойлуу аялдарга же 8 жашка чейинки балдарга берүүгө болбойт, себеби ал жаңы чыккан тишке же өсүп келе жаткан жаш сөөктөргө чоң зыян келтирет (356-бетти караңыз).

7. Мүмкүн болушунча, стрептомицинди же курамында стрептомицин бар башка дарыларды кургак учук оорусуна гана колдонуп, дайыма кургак учуктун башка дарылары менен бирге бериңиз (363-бетти караңыз). Стрептомициндин пенициллин менен аралашмасы (ампициллин жокто же дары кымбат болсо) ичеги-карын жарааттарына, сокур ичеги сезгенүүгө же инфекциялардын башка бир өзгөчө түрлөрүнө колдонулушу мүмкүн, бирок эч качан демейдеги суук тиймеге, сасык тумоого же **дем алуу жолунун** кеңири таралган вирустук инфекцияларына колдонулбашы керек.

8. Стрептомицин тобундагы бардык дарылар (канамицин, гентамицин кошулуп) өтө уулуу болушат. Көп учурларда алар жеңил инфекцияларга каршы сунушталып, пайдасынан зыяны көбүрөөк болот. Андыктан бул дарыларды максаттуу түрдө коркунучтуу инфекцияларга гана каршы колдонуңуз.

9. Ампициллин сыяктуу антибиотиктер денеге пайдалуу бактерияларды да жок кылат. Ошондуктан сүзмө (чалап) же айран ичиңиз. Алар керектүү бактерияларды кайра калыбына келтирип, денедеги бактериялардын табигый тең салмактуулугун демейдеги абалына жеткире алат (кийинки бетти караңыз).

ЭГЕРДЕ АНТИБИОТИК ЖАРДАМ БЕРБЕСЕ, ЭМНЕ КЫЛУУ КЕРЕК?

Кеңири тараган инфекциялардын көбүнө антибиотиктер дароо же бир-эки күндүн ичинде таасир эте баштайт. **Эгерде сиз колдонуп жаткан антибиотик жардам бербесе, мунун төмөнкүдөй себептери болушу мүмкүн:**

1. Ал сиз ойлогондой оору эмес. Чаташып, башка дарыны колдонуп жатышыңыз мүмкүн. Адегенде кандай оору экенин тактап билип, андан кийин туура дарыны колдонуңуз.

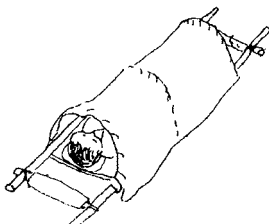
2. Антибиотиктин дозасы туура эмес өлчөмдө берилиши мүмкүн. Муну текшерип.

3. Бактериялар сиз колдонуп жаткан антибиотикти **тоготпой калышы мүмкүн** (демек, бул антибиотик зыяндуу бактерияларды жок кыла албайт). Бул ооруну дарылоого сунуш кылынган башка антибиотиктерди колдонуп көрүңүз.

4. Бул ооруну кантип дарылоону анча жакшы билбей жатышыңыз мүмкүн. Эгерде бейтаптын абалы оорлоп баратса, медициналык жардамга кайрылыңыз.

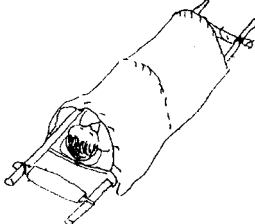
Төмөндөгү үч балага суук тийген . . .

Бул балага төрс таасир берген эмне?

Пенициллин!
(аллергиялык шокту караңыз, 70-б)

Бул бала эмне себептен чарчап калды?

Левомецетин (хлорамфеникол)!
(бул дарынын зыяндуу жактары менен андан сактануу чаралары жөнүндө 357-бетти караңыз).

Бул бала эмне үчүн айыгып кетти?

Зыяндуу дарынын ордуна бала мөмө-жемиш ширесин ичип, сапаттуу тамактанган жана жакшы эс алган.

Демейдеги суук тиймеге антибиотиктер жардам бербейт. Антибиотиктерди, алардын жардамы даана тийе турган ооруларга гана колдонуу керек.

АНТИБИОТИКТЕРДИ ЧЕНЕМИ МЕНЕН КОЛДОНУУНУН МААНИСИ

Бардык эле дарыларды колдонуунун өз ченеми болуш керек. Бул айрыкча, антибиотиктер үчүн өтө маанилүү (төмөндөгү себептерден улам):

1. **Уулануу жана зыяндуу реакциялар.** Антибиотиктердин пайдасы да, зыяны да бар. Алар бактерияларды гана жок кылып тим болбостон, денеге да залакасын тийгизиши (аллергиялык реакцияны пайда кылат, денени ууландырат) мүмкүн. Антибиотиктерди жөнү жок колдонуудан жыл сайын көптөгөн адамдар өлүмгө учурашат.

2. **Табигый тең салмактуулуктун бузулушу.** Денедеге бактериялардын баары эле зыяндуу эмес. Алардын кээ бири дененин кадимкидей иштөөсүнө жардам берет. Антибиотиктер көп учурда зыяндуу бактериялар менен кошо пайдалуу бактерияларды да жок кылып коюшат. Антибиотик берилген ымыркайларда кээде ооздун (оозул, 232-б) же теринин (монилиаз) кычыткы инфекциялары өрчүйт. Мунун себеби, антибиотиктер кычыткыны жөнгө салуучу бактерияларды да кошо кырып койгондугунда.

Ошондой эле себептерден, ампициллинди же **кең таасирлүү** башка **антибиотиктерди** узак кабыл алган адамдардын ичи өтүшү мүмкүн. Антибиотиктер тамак сиңирүү үчүн зарыл болгон бактериялардын кээ бир түрлөрүн жок кылып, ичегидеги бактериялардын тең салмактуулугун бузат же башкача айтканда, ичеги дисбактериозуна алып келет.

3. **Дарыга туруштук берүү.** Антибиотиктерди ченеми менен колдонуу эмне үчүн керек? Анткени, АНТИБИОТИКТЕРДИ КАНЧАЛЫК КӨП, УЗАК КОЛДОНСО, АЛАРДЫН ПАЙДАЛУУ ТААСИРИ ДА ОШОНЧОЛУК АЗАЯТ.

Бир эле антибиотик эч жөнү жок кайра-кайра колдонула берсе, бактерия ага көнүп калат да, акырында антибиотикти такыр эле **тоготпой калат** (бактерияны ал антибиотик өлтүрө албай калат). Демек, бактериянын жаңы тукумдары антибиотикке туруштук берип калышат. Дал ушул себептен, азыр ич келте сыяктуу коркунучтуу ооруну дарылоо мурдагыга салыштырмалуу өтө кыйын болуп калды.

Левомецетин ич келтени дарылоодо эң мыкты дары болсо да, кээ бир жерлерде ич келте аны тоготпой калды (ага туруштук берип калды). Анткени левомецетин оңду-солду көп колдонулуп жатат. (Башка антибиотиктер менен дарыласа деле жакшы жардам бере турган жеңил инфекцияларга же такыр эле антибиотик колдонууга болбой турган илдеттерге да левомецетин дарысы көп колдонулат.)

Азыр дүйнөнүн бардык жерлеринде көптөгөн коркунучтуу оорулар антибиотиктерди тоготпой калышты (аларга туруштук бере башташты). Мунун негизги себеби, антибиотиктердин жеңил илдеттерге каршы өтө көп колдонулуп жатканында. **Антибиотиктер адам өмүрүнө мындан ары да пайда келтире бериши үчүн, аларды колдонууну азыркыдан да кыйлага азайтышыбыз керек.** Мунун баары дарыгерлердин, медициналык кызматкерлердин жана жарандардын антибиотиктерди туура колдоно билүүсүнө жараша болот.

Жеңил илдеттердин көбүнө антибиотиктерди колдонуунун эч кереги жок. Теринин жеңил илдеттерин демейде суу (самын колдонуп), ысык компресс менен же жашыл дары (зелёнка, 361-б) сүйкөп эле айыктырса болот. Ал эми дем алуу жолунун жеңил илдеттерин суюктукту көп ичип, тердеп, сапаттуу тамактанып жана жакшы эс алып дарыласа болот. **Көп учурда ич өткөктү антибиотиктер менен дарылоонун зарылдыгы жок. Алар кайра зыян келтириши мүмкүн.** Мындай учурда, суюктукту көп ичирип (155-б.), жаш балдарга маалы менен жетиштүү өлчөмдө, бат-бат тамак берип туруу керек.

**Дене өзү ийгиликтүү күрөшүп, айыктыра ала турган
инфекцияларга антибиотиктерди колдонбоңуз.
Аларды өтө зарыл, башка бир керектүү учурга сактап коюңуз.**

Антибиотиктерди туура колдонууну үйрөнүү жөнүндө көбүрөөк маалымат алуу үчүн, **«МЕДИЦИНА КЫЗМАТКЕРЛЕРИНИН ОКУП-ҮЙРӨНҮШҮНӨ ЖАРДАМ»** деп аталган китептин 19-бөлүмүн караңыз.